

Liderlik ve Sadakat

Balak 5781

Acaba liderlik bir beceriler kümesi, güç toplama ve yönetme kabiliyeti midir? Yoksa liderliğin temelde ahlaki bir boyutu da var mıdır? Kötü bir insan iyi bir lider olabilir mi, yoksa kötülüğü, liderliğine sekte mi vuracaktır? İşte bu haftanın *peraşası*ndaki kilit simanın, putperest peygamber Bilam'ın aklımıza getirdiği soru budur.

Öncelikle, bir giriş olarak, Bilam'ın gerçekten de var olduğuna dair bağımsız bir delilimiz bulunmaktadır. Yarden ve Yabok nehirlerinin kavşağında yer alan Deir 'Alla'da 1967 yılında gerçekleştirilen arkeolojik keşifte, bir putperestlik tapınağının duvarında, MÖ on sekizinci yüzyıla ait bir yazıt açığa çıkarılmıştı. Bu yazıt, dikkate değer ölçüde *peraşamız*dakilere benzer terimlerle, Bilam ben Beor adında bir kâhine atıfta bulunmaktadır. Bilam, bölgede iyi tanınan bir simaydı.

Becerileri açıkça etkileyiciydi. Dini bir virtüöz, rağbet gören bir şaman, mecusu, büyü ustası ve mucizeciydi. Balak, geçmiş deneyimine veya Bilam'ın şöhretine dayanarak, “Biliyorum ki, kimi mübarek kılırsan, mübarek kılınır ve kimi lanetlersen lanetlenir” (Bamidbar 22:6) demişti. Rabinik literatür de bunu sorgulamamaktadır. “Yisrael’de, A-Şem’i yüz yüze tanımış olan Moşe gibi bir peygamber daha çıkmadı” (Devarim 34:10) pasuğu hakkında Hahamlarımız “Moşe kadar büyük bir peygamber *Yisrael’de* çıkmadı; ama diğer uluslar arasında çıktı. Ve kimdi? Bilam!”¹ diyecek kadar ileri gitmişlerdir.

Bir başka *midraş* kaynağı “Dünyada, Kutsal Olan’ın – Mübarektir O – büyücülük ilminde Moşe’yi bile aşmış olan Bilam’a açıklamadığı hiçbir şey yoktu”² demektedir. Teknik bir düzeyde, Bilam tüm hünerele sahipti.

¹ Sifre Devarim, 357.

² Tanna deve Eliyau Raba 28; ayrıca bkz. Bamidbar Raba 14:20; Berahot 7a; Avoda Zara 4a.

Ama işte, Bilam’a dair nihai hüküm olumsuz olmuştur. Bamidbar kitabının 25. *perekinde*, beddualar/*berahalar* hakkındaki kısmın ironi dolu bir devamını okumaktayız. Moav ve Midyan’ın yüklemek istediği beddualardan Tanrı tarafından kurtarılan Bene-Yisrael, bölge kadınları tarafından baştan çıkarılma lüksünü kendilerine tanımakla kendi başlarına getirdikleri bir trajediye maruz kalmışlardı. Tanrı’nın öfkesi onlara karşı alevlenmişti. Birkaç *perek* sonra (Bamidbar 31:16) bu stratejiyi akıl eden kişinin Bilam olduğu ortaya çıkmaktadır: “Peor’da meydana gelen olayda *Bilam’ın tavsiyesini dinleyerek Bene-Yisrael’i A-Şem’e sadakatsizlik etmeye sevk edenler* bunlardı ve *A-Şem’in* cemaatinde bu yüzden salgın gerçekleşmişti.” Bene-Yisrael’e beddua etmekte başarısız olan Bilam, sonuçta onlara büyük zarar vermeyi başarmıştı.

Dolayısıyla Yahudi kaynaklarından çıkan resme göre Bilam büyük yeteneklere sahip, gerçek bir peygamber, hatta Hahamların bizzat Moşe’yle kıyasladıkları bir adamdı – ama aynı zamanda son derece kusurlu bir karaktere sahipti ve bu onu sonunda düşüşüne, kötülük eden biri olarak hatırlanmasına ve Mişna’nın gelecek dünyada pay sahibi olmaktan men edilen kişiler arasında saydığı biri haline gelmesine yol açmıştır.³

Bilam’ın kusuru neydi? Bu konuda birçok spekülasyon vardır, ama Talmud’da yer alan bir önerme, bu sorunun cevabını Bilam’ın isminden türetir. Bilam sözcüğünün anlamı nedir? Talmud cevaplar: “halkı olmayan bir adam” (*belo am*).⁴

Bu ince bir bakış açısıdır. Bilam, sadakat kavramı olmayan bir adamdı. Balak onu çağırarak için “Şimdi, gel ve bu halka beddua et, çünkü onlar benim için çok güçlü... Zira biliyorum ki, kimi mübarek kılırsan, mübarek kılınır ve kimi lanetlersen lanetlenir” mesajını göndermişti. Bilam kiralık bir peygamberdi. Doğaüstü güçleri vardı. Birini mübarek kılabilirdi ve o kişi başarılı olurdu. Beddua edebilirdi ve hedefteki kişi talihsizlik içinde kavrulurdu. Ama ister Tanah isterse de başka bir kaynaktan olsun, Bilam’ın *ahlaki* anlamda bir peygamber olduğuna – adaleti, değerleri, hayatlarına etki ettiği insanların doğrularını ve yanlışlarını önemsediğine – dair hiçbir ima yoktur. İleri çağların kiralık katillerine benzer şekilde, Bilam bir yalnız kurttu. Hizmetleri satın alınabilirdi. Becerileri vardı ve onları, yıkıcı etkiler için kullanıyordu. Ama hiçbir taahhüdü, hiçbir sadakati, insanlık namına hiçbir kök salmışlığı yoktu. *Belu am*; halksız biriydi.

Moşe ise tam aksiydi. Tanrı onu hakkında “Tüm evim içinde [son derece] sadıktır o” (Bamidbar 12:7) demektedir. Bene-Yisrael onu ne kadar hüsrana uğratırsa uğratsın, Moşe, onları Tanrı’nın huzurunda savunmayı hiçbir zaman kesmemiştir. Paro’nun karşısında onlar adına araya girdiği ilk seferinde halkın durumu daha da kötüleşince, Tanrı’ya “Neden, ey *A-Şem*, halkına ters davrandın? Neden beni gönderdin?” (Şemot 5:22) demişti.

Bene-Yisrael Altın Buzağı’yı yaptıkları ve Tanrı halkı imha edip her şeye Moşe ile yeniden başlama tehdidinde bulunduğu zaman, Moşe “Şimdi, lütfen [halkın] günahlarını affet; yoksa lütfen beni yazmış olduğun kitabından sil” (*Şemot* 32:32) demişti. Halk, casusların raporu nedeniyle moralini kaybedip Mısır’a dönmek istediği ve Tanrı’nın öfkesi onlara karşı alevlendiği zaman, Moşe “Büyük şefkatle bu halkın günahını affet, tıpkı onları Mısır’dan [çıktıkları zamandan] bu yana affetmiş olduğun gibi” (Bamidbar 14:19) demişti.

³ Mişna Sanedrin 10:2.

⁴ Sanedrin 105a.

Tanrı, Korah'ın isyanı sırasında ceza tehdidinde bulunduğu Moşe "Tek bir kişi günah işlediğinde tüm cemaate mi öfkeleneceksin?" (Bamidbar 16:22) diye dua etmişti. Ablası Miryam onun hakkında olumsuz konuştuğu ve *tsaraat* ile cezalandırıldığı zaman bile, Moşe onun uğruna Tanrı'ya dua ederek "Lütfen, ey Tanrı, ona şimdi şifa ver" (Bamidbar 12:13) demişti. Ne kadar çok günah işlemiş olurlarsa olsunlar, duası ne kadar cüretkâr olursa olsun, Tanrı ile arasındaki şahsi ilişkisini ne kadar riske sokuyor olursa olsun, Moşe halkı için dua etmeyi asla kesmemiştir. Onların kusurlarını bilerek, onlara sonuna kadar sadık kalmıştır.

İbranice *emuna* sözcüğü genellikle "inanç" olarak çevrilir ve Ortaçağ'da bu sözcüğün ifade ettiği anlam bu olagelmıştır. Ama Tanah İbranicesinde bu terimin daha doğru bir çevirisi, sadakat, bağlılık, güvenilirlik şeklindedir. İşler zora girince, diğer tarafı terk edip gitmemek anlamına gelir. Bu akitsel açıdan kilit öneme sahip bir erdemdir.

Entelektüel ve hatta bazen manevi açıdan büyük yeteneklere sahip olup, buna rağmen, yapabilecekleri şeyleri başarmaktan geri kalan insanlar vardır. Namus, dürüstlük, tevazu ve her şeyin üzerinde sadakat gibi temel ahlaki niteliklerden yoksundurlar. Yaptıkları şeyleri ustalıkla bir şekilde yaparlar. Ama sıklıkla yanlış olan şeyleri yaparlar. Sıra dışı kabiliyetlerinin farkında olduklarından, başkalarına tepeden bakma eğilimi taşırlar. Gurur ve kibir huylarına ve büyük suçların bir şekilde yanlarına kalacağına dair bir inanca yol verirler. Bilam bunun klasik örneğidir ve Tanrı'nın Bene-Yisrael'in yanında olduğunu anlamış olduktan sonra bile onları günaha kışkırtmayı planlamış olduğu gerçeği, en büyük insanların da nasıl alçakların en alçağı düzeyine düşebileceğinin bir ölçütüdür.

Başka insanlara sadık olanlar, diğer insanların da kendilerine sadık olduklarını keşfedeceklerdir. Sadakatsizlik edenler güvenilirliklerini yitirecek ve bir zamanlar her ne otoriteye sahip idiyse, onu kaybedeceklerdir. Sadakatin olmadığı bir liderlik, liderlik değildir. Ahlaki nitelikler, insanların bu niteliklere sahip olan kişileri takip etmesini sağlar ve beceriler, tek başlarına, ahlaki niteliklerin yerini tutamaz. Güvendiğimiz insanları takip ederiz, çünkü onlar, güvenimizi kazanacak şekilde hareket etmişlerdir. Moşe'yi, Bilam'ın olabileceği ama hiçbir zaman olamadığı o büyük lider haline getiren buydu. **Liderlik ettiğiniz insanlara daima sadık kalın.**

ŞABAT SOFRASI
İÇİN SORULAR

1. Kötü bir insan iyi bir lider olabilir mi, yoksa kötülüğü, liderliğine sekte mi vuracaktır?

2. Moşe ile Bilam arasındaki kilit farklar nelerdir?
3. Acaba sadakat, sizin liderlerinizde öncelikli bir gereklilik olarak gördüğünüz bir nitelik midir?

www.RabbiSacks.org   @RabbiSacks

The Office of Rabbi Sacks, PO Box 72007, London, NW6 6RW • +44 (0)20 7286 6391 • info@rabbisacks.org

© Rabbi Sacks • All rights reserved • Rabbi Sacks'ın Ofisi Covenant and Conversation Trust tarafından desteklenmektedir